

ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

The Leadership on Buddhism Propagation of Phramongkol Thepmuni (Sod Candasaro)

กุศล โพธิ์สุวรรณ*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้นำและแนวคิด ทฤษฎีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) และ 3) การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ในสังคมไทย รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารตำรา การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 18 รูป/คน และสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6 รูป/คน

ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้ 1) แนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้นำที่ได้ทำการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำตามทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป มีความสอดคล้องและเหมาะสมมากกว่าทฤษฎีอื่น เช่น ประพฤติตนเป็นแบบอย่างน่ายกย่องนับถือ เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์กว้างไกล 2) ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) สามารถสังเคราะห์ได้กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ทศพิธราชธรรม อคติ 4 สัมปปริสธรรม 7 ปาปนิชธรรม 3 พละ 4 และสารานิยธรรม 6 และ 3) ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน ให้เกิดประโยชน์ได้กับสังคมไทยในปัจจุบัน

Abstract

The objectives of this research were to study : 1) the concept and theory of leadership and principles of Buddhism Propagation, 2) leadership on Buddhism Propagation of Phramongkol Thepmuni (Sod Candasaro) and 3) the application of the leadership on Buddhism Propagation of Phramongkol Thepmuni (Sod Candasaro) within Thai Society. This research is the qualitative research by reviewing of documents from textbooks, in-depth interview with 18 informants and focus group discussion with 6 informants.

The results of this research find that : 1) the transformational leadership theory has the suitability than other theories with many elements of leadership such as : leadership must be the respectful person, must have the broad vision 2) the concept of leadership on Buddhism Propagation of Phramongkol Thepmuni (Sod Candasaro) can be synthesized with Buddhist principles for example : Brahmavihara 4, Sangahavatthu 4, Rajadhamma, Agati 4, Sappurisadhamma 7, Papanika-dhamma 3 , Bala 4 and Saraniyadhamma 6 and 3) the leadership on Buddhism Propagation of Phramongkol Thepmuni (Sod Candasaro) can bring approaches for Buddhism propagation of Phramongkol Thepmuni as the Buddha used to apply in Thai society at the present time.

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบุรพกาลนั้น พระภิกษุสงฆ์นับว่าเป็นผู้นำที่สำคัญในการเผยแผ่ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัยและเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบหลัก เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา (เสฐียร พันธรังสี 2526 : 35) พระภิกษุสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาล ส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่การคำนับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นแหล่งปลูกฝังและเป็นผู้นำเผยแผ่ความคิดที่ยอดเยี่ยมของโลก และยึดมั่นในอุดมการณ์ของผู้แสดงธรรม” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 :50) จึงสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ มีปฏิปทาการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพุทธบริษัท และรักษาพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สืบต่อกันมาจนถึงยุคสมัยของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

ความเป็นผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ที่คนทั่วไปมักเรียกว่าหลวงพ่อดาวพิกน้ำหรือหลวงพ่อดส ได้สร้างภาวะผู้นำและมีบารมีกว้างไกล ก็มาจากรูปแบบการปฏิบัติธรรม และคุณสมบัติของท่านเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการได้ค้นพบและเผยแผ่ “วิชชาธรรมกาย” ที่ได้สูญหายไประยะหนึ่ง ภายหลังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพาน เป็นการปฏิบัติธรรมที่ต่างจากการปฏิบัติจากสำนักอื่น โดยให้กำหนดที่ศูนย์กลางกาย (ฐานที่ 7) แล้วบริกรรม “สัมมาอะระหัง” ซึ่งการปฏิบัติของสำนักอื่นให้กำหนดลมหายใจเข้าออกบริกรรมพุทโธ หรือกำหนดขยพนอน พองพอง รูปนามชั้นที่ 5 การเข้าถึงวิชชาธรรมกาย และได้เผยแผ่สั่งสอนด้วยความอดทนอดกลั้น แม้จะมีผู้คัดค้านมากมาย หรือมีผู้ลอบทำลายชีวิตท่านหลายครั้ง ท่านก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค บุคคลทั่วไปจึงได้ศรัทธาในชื่อเสียง และกล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์ของท่านเสมอมา

ความเป็นผู้นำของพระมงคลเทพมุนีที่สามารถนำวิชชาธรรมกายช่วยรักษาโรคและช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากต่างๆ ให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ท่านยังมีความเป็นผู้นำด้านอื่นด้วย เช่น การปกครอง การศาสนศึกษา การสาธารณูปการ และการศาสนสงเคราะห์ ช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้กว้างไกลทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ท่านมีความตั้งใจจะเผยแผ่วิชชาธรรมกายไปทั่วโลก ซึ่งศิษย์รุ่นต่อมา ได้แก่ วัดหลวงพ่อดสธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี และวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี ได้ทำการเผยแผ่วิชชาธรรมกายภายในประเทศ และต่างประเทศ มีผู้เข้ามาศึกษาและปฏิบัติเพิ่มขึ้นจำนวนมากทุกปี นำสันติสุขมาสู่คนไทยและชาวต่างประเทศอย่างกว้างขวาง โดยไม่เลือกว่าผู้นั้นจะนับถือศาสนาใด

ผู้วิจัยมีแรงจูงใจและสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง “ภาวะผู้นำของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)” เมื่อได้ศึกษาชีวประวัติของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เกิดความศรัทธาในคุณสมบัติของท่านหลายอย่าง โดยเฉพาะความเป็นผู้มีจิตใจที่เด็ดเดี่ยวกล้าหาญ ได้ค้นพบวิชชาธรรมกายด้วยการเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ท่านสนใจศึกษาและได้ปฏิบัติวิปัสสนาหลายสำนัก เป็นผลให้ท่านได้ศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติ จนค้นพบวิชชาธรรมกายด้วยตัวเอง ซึ่งไม่มีผู้ใดจะสามารถปฏิบัติและค้นพบวิชชาธรรมกายมาก่อน แนวทางปฏิบัตินี้จะแพร่หลายและมีผู้ปฏิบัติเพิ่มขึ้นในอนาคต ถ้าพิจารณาในด้านประโยชน์ของการศึกษาวิจัย ผู้ศึกษาวิจัยมีเหตุผลสนใจในการทำวิจัยอยู่ 2 ประการ คือ 1) ในการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังไม่มีผู้ใดศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)” มาก่อน 2) ต้องการเผยแผ่ชีวประวัติ คุณสมบัติและคุณธรรมความดีของท่าน โดยเฉพาะข้อมูลน่าสนใจที่ได้จากการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มของผู้ที่เคยอยู่ดูแลรับใช้พระมงคลเทพมุนี ในระหว่างที่ท่านมีชีวิตอยู่หรือข้อมูลบางอย่างที่เข้าใจไม่ถูกต้อง

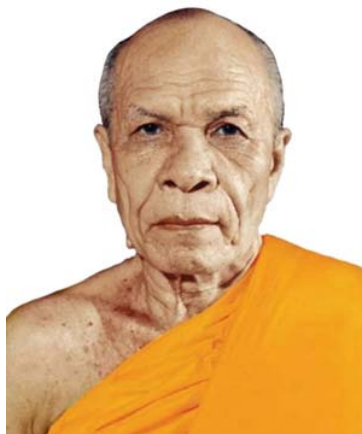
เพราะเชื่อไปตามข่าวลือหรือสื่อต่างๆ จะได้เข้าใจได้ถูกต้อง และมาช่วยกันเผยแผ่วิชชาธรรมกาย ให้กว้างไกลไปทั่วประเทศและทั่วโลก ทุกคนในประเทศและทั่วโลกจะได้มีแต่ความสุข และพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดโดยเร็วต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ในสังคมไทย

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณลักษณะหรือกระบวนการในการใช้อำนาจ อิทธิพล ชี้นำ กระตุ้น หรือจูงใจของผู้นำ สามารถทำให้บุคคลในกลุ่มเกิดความสามัคคีและร่วมมือช่วยเหลือจนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย
2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การแสดงธรรม บรรยายธรรม เทศนาสั่งสอนการปฏิบัติธรรมหรือวิธีอื่นใด รวมถึงการช่วยเหลือสังคมสงเคราะห์ในด้านต่างๆ เพื่อให้พระสัทธรรมมั่นคง และให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายรุ่งเรืองไปทั่วสารทิศ
3. ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง กระบวนการในการใช้อำนาจ อิทธิพลหรือจูงใจในการแสดงธรรม เทศนาสั่งสอนธรรมหรือวิธีอื่นใดและการพัฒนาช่วยเหลือสังคมสงเคราะห์ต่างๆ แก่พระภิกษุ สามเณร และพุทธศาสนิกชนทั่วไป สามารถทำให้บุคคลเหล่านี้ร่วมมือช่วยเหลือจนประสบผลสำเร็จ ทำให้พระพุทธศาสนาเกิดความมั่นคงและแพร่หลายรุ่งเรืองไปทั่วสารทิศ
4. พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หมายถึง ราชทินนาม ที่ได้รับพระราชทานแต่งตั้ง อดีตเจ้าอาวาส วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ตั้งแต่ พ.ศ. 2461 ถึง พ.ศ. 2502 เป็นพระภิกษุผู้ค้นพบวิชชาธรรมกายด้วยตนเอง ปรากฏภาพดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)” เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ได้ข้อมูลการวิจัยประกอบด้วย

1. การวิจัยจากเอกสาร (documentary research) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ศึกษา ค้นคว้า เก็บข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความ เอกสารออนไลน์ และสื่อต่างๆ จากหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหอสมุดของวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) กับพระภิกษุและฆราวาส ที่เคยบวชเป็นสามเณร พระภิกษุและได้รับใช้หรือปฏิบัติหน้าที่ให้กับพระมงคลเทพมุนีอย่างใกล้ชิด หรือสัมภาษณ์กับพระภิกษุที่ไม่ทันท่านมีชีวิตอยู่ แต่ได้บวชและจำพรรษาที่วัดปากน้ำ มานานพอสมควร และได้รับคำบอกเล่าจากพระอาจารย์ที่เคยอยู่กับท่าน ทำให้รู้ถึงภาวะผู้นำของท่านเป็นอย่างดี ได้สัมภาษณ์เชิงลึกรวม 18 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3. การสนทนากลุ่ม (focuss group discussion) กับพระภิกษุและฆราวาส ผู้ที่เคยบวชเป็นสามเณร พระภิกษุและเคยรับใช้ใกล้ชิดกับพระมงคลเทพมุนี หรือสนทนากลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้องภายหลัง และทราบข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระมงคลเทพมุนีเป็นอย่างดี ได้ทำการสนทนากลุ่มในวันเสาร์ที่ 27 กรกฎาคม 2556 เวลา 13.00 – 15.30 นาฬิกา หอสมุดมงคลสิริ วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ รวม 6 รูป/คน

ข้อมูลที่ได้รับจากเอกสารตำรา การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (content analysis) ตามโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ ประกอบการสังเกตของผู้วิจัย แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสอง เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป

ภาวะผู้นำของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) มีความสอดคล้องตามทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป มีองค์ประกอบ 8 ด้าน (Burns อังใน เนตร์พัฒนา ยาวีราช 2537: 106) ที่ผู้ศึกษาวิจัยจะได้นำข้อมูลในเอกสารตำรา ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ข้อมูลสนทนากลุ่ม และหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนองค์ประกอบตามลำดับ ดังนี้

1) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างนำยกย่องนับถือศรัทธา

ยกย่อง หมายถึง เชิดชู สรรเสริญ นับถือ หมายถึง เชื่อถือยึดมั่น ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใส (ราชบัณฑิตยสถาน 2556:616,938,1137)

พระมงคลเทพมุนี เป็นผู้ที่มีความกตัญญู นำยกย่องอย่างยิ่ง โยมบิดาของท่านถึงแก่กรรมไปนานแล้ว ตั้งแต่ที่ท่านยังไม่ได้บวช ตอนนี้อยู่เหลือแต่โยมมารดาซึ่งแก่ชรา ท่านสงสารจึงรับมาอยู่ด้วย โดยสร้างที่อยู่และอุปถัมภ์เลี้ยงดูให้มีชีวิตอย่างเป็นสุข ได้ให้โยมมารดาปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่อัธยา ยังมีญาติโยมอื่นๆ ที่พระมงคลเทพมุนีได้เมตตาช่วยเหลือไว้ อย่างเช่น อุบาสิกานวม ซึ่งช่วยท่านเป็นประจำทุกวัน เมื่อแก่ชราลงก็ขาดผู้อุปการะดูแล ท่านจึงรับมาอยู่วัดปากน้ำ ไม่ให้ต้องอดอยาก ให้ได้รับความสะดวกสบายในทุกประการ (ดำรงธรรม 2551 : 77,79)

ท่านมีความยุติธรรมโดยเสมอหน้า ไม่ว่าจะเป็นคนร่ำรวยยากจน มีตำแหน่งแค่ไหน ต่อหน้าท่านต้องนั่งเสมอกัน และแม้บริจาคเงินมากก็ได้รับพระของขวัญคนละองค์เท่ากัน ท่านช่วยเหลือทุกคนโดยเสมอหน้าเท่าเทียมกัน ไม่คำนึงว่าจะเป็นลูกหลานญาติพี่น้องกับท่านหรือไม่ จะให้อาหารและที่พักอย่างเดียวกันทั้งหมด (พระธีรภัทธีรภทโท และคณะ 9 กันยายน 2556)

ท่านเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียร ตรงต่อเวลานัดหมาย มีปิยะวาจา พูดจาไพเราะ นุ่มนวล นำคูน่าฟัง ผิวพรรณผ่องใส ถ้าทุกคนทำอย่างท่าน สังคมไทยก็จะมีแต่ความสงบสุข (พระครูประภัสร์กิจจานุกิจ (สุข สีสสุโก) และคณะ, 27 กรกฎาคม 2556)

คุณสมบัติของท่านดังกล่าว สามารถสังเคราะห์ในหลักธรรม พรหมวิหาร 4 อคติ 4 และ สัปปริสธรรม 7 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 : 252, 196, 264)

2) เป็นผู้มิวิสัยทัศน์กว้างไกล

วิสัยทัศน์ หมายถึง การมองการณ์ไกล (ราชบัณฑิตยสถาน 2556 : 1126)

พระมณฑลเทศาภิบาล เป็นพระเถระรูปหนึ่ง ที่พระพิมลธรรม (ช้อย ฐานทัตตเถระ) อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุฯ เชิญประชุมเพื่อขอความเห็นและหาทุนทรัพย์ในการก่อสร้าง มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ ท่านได้เสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการหาทุนทรัพย์ว่า การปรับปรุงการศึกษาของคณะสงฆ์ ตามพระราชดำรินี้ เป็นภาระหน้าที่ของคณะสงฆ์ทั่วทั้งสังฆมณฑล เพราะสถาบันนี้เป็นแหล่งผลิตศาสนทายาท ให้ออกมาเผยแผ่พระพุทธธรรมรับช่วงจากพวกเรา การศึกษาของพระภิกษุ สามเณร จะเป็นเครื่องชี้ชะตากรรมของพระพุทธศาสนาในอนาคตได้ จึงเป็นการสมควรที่พระเดชพระคุณทั้งหลาย จะต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมให้เป็นไปตามพระราชดำริ (สายธาร ศรัทธาธรรม 2549 : 86,97)

พระมณฑลเทศาภิบาล ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาธรรมะ ภาษาบาลีและการเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามแนววิชชาธรรมกาย ได้เป็นผู้นำในการสร้างคน ให้เป็นคนดีมากกว่าสร้างถาวรวัตถุ ท่านให้ความสนใจการเผยแผ่วิชชาธรรมกายเป็นหลัก ได้เผยแผ่วิชชาธรรมกายในทุกจังหวัดของประเทศ และส่งพระภิกษุไปเผยแผ่ไปต่างประเทศ ได้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ใหญ่โตในสมัยนั้น เพื่อนำบุคคลทั้งพระภิกษุ สามเณร แม้ฆิเข้ามาศึกษา แล้วส่งไปเผยแผ่ในสถานที่ต่างๆ (พระธรรมรัตนนคร (สังัด อัสมาลี) และคณะ 11 กันยายน 2556)

ท่านจะเป็นประธานทำวัตรเช้าเย็นทุกวัน มีเทศน์สอนทุกวัน พระ ทุกวันพฤหัสบดี มีฝึกปฏิบัติวิชชาธรรมกายให้พระภิกษุ สามเณร และบุคคลทั่วไป ท่านส่งพระภิกษุไปเผยแผ่ในต่างประเทศ ท่านตั้งใจจะไปสร้างวัดที่ประเทศอังกฤษ (พระมหาธนิต กม โด และคณะ 27 กรกฎาคม 2556)

คุณสมบัติของท่านดังกล่าว สามารถสังเคราะห์ในหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 และปาปณิก ธรรม 3 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 : 171,146)

3) ปฏิบัติตนโดยมุ่งหวังแต่ประโยชน์ส่วนรวม

ส่วนรวม หมายถึง หมู่คณะ ส่วนที่ใช้ร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1183)

พระมณฑลเทศาภิบาล เป็นผู้เสียสละทั้งกำลังกาย สติปัญญา และกำลังทรัพย์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และศิษย์วัดมาตลอด ในระหว่างครองเพศบรรพชิตของท่าน มีข้อมูลยืนยันได้แก่ ท่านทุ่มเทและสละชีวิต ให้กับการศึกษาค้นคว้า และเผยแผ่วิชชาธรรมกายอย่างจริงจัง ท่านควบคุมการสอน

เอง สำหรับพระภิกษุ สามเณรนั้น จะสอนหลังจากทำวัตรเย็น และให้โอวาทพระธรรมวินัยเสร็จแล้ว จะควบคุมให้พระภิกษุ สามเณร ทั้งหมด นั่งเจริญภาวนาทุกวัน (สายธาร ศรัทธาธรรม 2549 : 47, 49)

ท่านเป็นผู้มีบารมีมาก สามารถช่วยสงเคราะห์คนทั่วไป เมื่อมีผู้มาหาเพราะมีทุกข์ร้อน จะช่วยโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ จะร่ำรวยหรือยากจน ท่านสนับสนุนโดยการช่วยสงเคราะห์ผู้มาจากจังหวัดต่างๆ ให้ที่พัก อาหาร และบางคนไม่มีค่าเดินทางกลับบ้าน ท่านก็จะให้ไวยาวัจกรจัดค่าเดินทางให้ ท่านแก้ปัญหาความทุกข์ร้อนและโรคร้ายไข้เจ็บ แก่ด้วยต้นธาตุต้นธรรม โดยผ่านวิชาธรรมกาย ท่านใช้หลักความเมตตา แก้ปัญหาให้บุคคลจำนวนมาก (พระสุวรรณชัย ยุคตรม โมและคณะ 11 กันยายน 2556)

พระมงคลเทพมุนี จะลงเทศน์อบรมพระภิกษุที่โบสถ์ จะออกนั่งต้อนรับและรักษาโรคผู้คนที่ไปช่วงเช้า และเวลา 5 โมงเย็นทุกวัน ใครมีปัญหาทุกข์ร้อนก็เข้ามาหาได้ตามลำดับก่อนหลัง โดยไม่เลือกว่าเป็นคนร่ำรวยหรือยากจน มียศหรือไม่ ท่านมีหลักธรรมของความเป็นผู้เสียสละอย่างสูง จึงมีผู้สนับสนุนงานและศรัทธาบริจาคเป็นค่าอาหาร สามารถเลี้ยงพระภิกษุ สามเณร ประมาณ 600 รูปทั้งเวลาเช้า และเที่ยงได้ทุกวัน (พระครูโอภาสสมาธิคุณ (สุภาพ โอภาโส)และคณะ 27 กรกฎาคม 2556)

คุณสมบัติของท่านดังกล่าว สามารถสังเคราะห์ลงในหลักธรรม ทศพิธราชธรรม และพรหมวิหาร 4 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 : 112, 252)

4) สร้างแรงบันดาลใจ จูงใจ ให้เกิดความพยายาม

บันดาล หมายถึง ให้เกิดมีขึ้นเป็นขึ้นด้วยแรงอำนาจของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

จูงใจ หมายถึง ชักนำหรือเกลี้ยกล่อมเพื่อให้เห็นคล้อยตาม (ราชบัณฑิตยสถาน 2556 : 332,663)

พระมงคลเทพมุนี ได้สร้างแรงบันดาลใจให้บุคคลที่อยู่ในวัด รู้จักใช้ชีวิตสันโดษโดยยินดีตามมีตามได้ ในการพยายามศึกษาและปฏิบัติธรรมต่อไป แม้แต่เครื่องนุ่งห่ม ท่านก็ประหยัดทั้งๆ ที่ท่านได้รับถวายไตรจีวรใหม่ๆ อยู่เสมอ แต่ท่านก็มักจะแจกพระภิกษุ สามเณรหมด ตัวท่านเองใช้แต่ของเก่า พอเก่ามากๆ เข้าท่านก็ให้ซ่อมแซมใช้ต่อไป ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านสั่งให้แม่ชีเอาอังสะหลายๆ ตัวที่ไม่ค่อยได้ใช้มาเย็บต่อกันเป็นจีวร แต่เนื่องจากอังสะแต่ละตัวจะมีสีไม่เหมือนกัน ดังนั้นจีวรผืนนั้นของท่านจึงมีหลายหลากสี ทั้งเหลือง เข้ม สีหลักเหลืองแก่ ท่านเอาไปแจกพระภิกษุ สามเณรองค์อื่นๆ ก็ไม่มีใครรับ ท่านเลยใช้เอง เวลาเดินไปนั่งภัตตาหารท่านก็ครองจีวรผืนนี้ไป ในขณะที่พระภิกษุลูกวัดมีจีวรใหม่ๆ สวยๆ ครอง ต่อมามิศิษย์ผู้หนึ่งทนดูไม่ได้เลยขอจีวรผืนนี้จากท่าน บอกว่าจะนำไปบูชา (ตรีธา เนียมขำ 2528 : 113)

ท่านจะสนับสนุนด้านการศึกษาปริยัติ และอบรมการปฏิบัติวิชาธรรมกายเป็นหลัก ถ้าพระภิกษุรูปใดสอบเปรียญธรรมได้ ท่านก็จะให้กำลังใจโดยให้จีวรชนิดดี และยกย่องในที่ประชุมสงฆ์ (พระธรรมรัตนกร (สงัด อัมฺฐมาลี) และคณะ 11 กันยายน 2556)

ท่านปรับปรุงวัดให้เป็นระเบียบตามพระธรรมวินัย นำสอนวิปัสสนากรรมฐานตามแนววิชาธรรมกาย ตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมภวานานุสนธิ์ ตั้งโรงครัวเพื่อให้พระภิกษุ สามเณร แม่ชี อุบาสก อุบาสิกาในวัด ได้มีอาหารเพียงพอทุกมื้อทุกวัน จะได้มีเวลาศึกษาและปฏิบัติธรรมได้เต็มที่ (พระครูประภัสร์กิจจานุกิจ (สุข สีลสุโก) และคณะ 27 กรกฎาคม 2556)

คุณสมบัติของท่านดังกล่าว สามารถสังเคราะห์ลงในหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 และสัพปุริสธรรม 7 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 : 171, 264)

5) ส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ริเริ่ม หมายถึง เริ่มคิดเริ่มทำเป็นคนแรก มักใช้ในความประสงค์ที่ดี

สร้างสรรค์ หมายถึง สร้างให้มีให้เป็นขึ้น มักใช้ในทางนามธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน 2556 : 1003, 1178)

เมื่อท่านมารับตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ครั้งแรกวัดปากน้ำตอนนั้นมีพระภิกษุอยู่ก่อนแล้ว 13 รูป เมื่อท่านและพระภิกษุผู้ติดตามอีก 4 รูปไปอยู่จำนวนก็เพิ่มขึ้นเป็น 18 รูป ท่านได้ให้อาวาทยุติมาอยู่วัดใหม่ ๆ ว่า ท่านมาอยู่วัดปากน้ำ จะพยายามตั้งใจประพฤติให้เป็นไปตามแนวพระธรรมวินัย พวกพระภิกษุเก่าๆ จะร่วมกันก็ได้ หรือจะไม่ร่วมด้วยก็ได้แต่อย่าเสีย ท่านจะไม่รบกวนด้วยอาการใดๆ เพราะถือว่าทุกคนรู้สึกผิดชอบด้วยตนเองดีแล้ว ถ้าไม่ร่วมใจก็ขออย่าขัดขวาง ท่านจะไม่ขัดขวางผู้ไม่ร่วมมือเหมือนกัน ต่างคนต่างอยู่แต่ต้องช่วยกันรักษาระเบียบของวัด คนจะเข้าออกต้องบอกให้รู้ ที่แล้วมาไม่เกี่ยวข้องเพราะยังไม่อยู่ในหน้าที่ จะพยายามรักษาเมื่ออยู่ในหน้าที่ ใหม่กับเก่าอยู่ร่วมกันได้ไม่นาน กาลเวลาที่พิสูจน์ให้เห็นว่า น้ำใหม่กับน้ำเก่าเข้ากันไม่ได้ เพราะพระภิกษุเก่าถือว่าการอยู่แบบเดิมที่เคยอยู่กันมาไม่ต้องเรียน ไม่ต้องสอนอะไรกันมาก มันก็สบายดีอยู่แล้ว จะไปชวนขายอะไรกันนักหนา ไม่ต้องริเริ่มสร้างสรรค์อะไรอีก (สายธาร ศรัทธาธรรม 2549 : 31, 33)

ท่านสนใจในการศึกษา พระภิกษุ สามเณรผู้ใดไม่มีความรู้ภาษาต่างประเทศ ท่านมีความคิดริเริ่มโดยส่งให้ไปศึกษาภาษาต่างประเทศ และให้พระภิกษุ สามเณรมีความคิดสร้างสรรค์ในการใช้ความรู้ภาษาต่างประเทศที่ศึกษามา เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนากับชาวต่างประเทศ ได้เข้าใจและกว้างขวางยิ่งขึ้น (พระสุวิชา เปสโลและคณะ 9 กันยายน 2556)

ท่านมีความคิดริเริ่ม โดยให้พุทธศาสนิกชนทุกชนชั้น ไม่เลือกว่าจะร่ำรวยหรือยากจน มีตำแหน่งการงานสูงกว่ากันแค่ไหน ท่านจะให้นั่งที่เลื่อระดับเสมอกัน เพื่อให้รู้สึกว่าคุณค่าและความสำคัญเท่าเทียมกัน (พระครูประภักดิ์กิจจานุกิจ (สุข สีลสุโข) และคณะ 27 กรกฎาคม 2556)

คุณสมบัติของท่านดังกล่าว สามารถสังเคราะห์ลงในหลักธรรม พลละ 4 และปาปณิกธรรม 3 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 : 439, 146)

6) ส่งเสริมให้ได้เรียนรู้จากการทำงาน

เรียนรู้ หมายถึง เข้าใจความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยประสบการณ์ (ราชบัณฑิตยสถาน 2556 : 1015)

พระมงคลเทพมุนี ได้ส่งเสริมพระภิกษุ สามเณร แม่ชี ศิษย์วัด และพุทธศาสนิกชนได้เรียนรู้ด้านต่างๆ ในการทำงาน เช่น งานการศึกษา งานปฏิบัติธรรม ในระหว่างที่ท่านเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีข้อมูลสนับสนุนดังนี้

คำสอนของท่านที่เตือนผู้ปฏิบัติภาวนาวิชาธรรมกายว่า ให้มนุษย์ทุกคนเข้าถึงธรรมกาย จะได้มีชีวิตที่ปลอดภัยทั้งภพนี้และภพหน้า ท่านสอนว่าอย่าทำอะไรทำกันอย่าได้ดูแคลนหนา อย่าได้เห็นแก่เห็นแก่เห็นน้อย แยกแยะแก่ลำบากแต่เล็กๆ น้อยๆ เมื่อมาประสบพบพระพุทธศาสนา พบของจริงเข้าถึงของจริงให้ได้ เอาของจริงใส่ไว้กับตัวไว้ให้ได้ติดกับตัวไว้ให้ได้ อย่าได้ดูหมิ่นดูแคลนหนาอย่าเล่นเอาอย่างเด็ก ถ้าเมื่อเล่นอย่างเด็กแล้วก็ เล่นหม้อข้าวหม้อแกง เล่นฝุ่นเล่นทรายอยู่ละก็ ชีวิตจะไม่พอใช้ (กองสื่อธรรมะ วัดพระธรรมกาย 2553 : 44)

ท่านเป็นผู้นำในการอบรมสั่งสอนการปฏิบัติภาวนาวิชาธรรมกาย ได้สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ใหญ่โต เพื่อให้พระภิกษุ สามเณร ศึกษาเล่าเรียน เป็นผู้นำด้านการบริหาร ถ้ามีพระสงฆ์องค์ใดมีความรู้ความสามารถเด่น ท่านจะส่งพระภิกษุให้เรียนรู้การบริหาร โดยให้ไปเป็นเจ้าอาวาสในวัดต่างจังหวัด เช่น ที่อำเภอคอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี และส่งพระภิกษุที่มีความสามารถดีไปเป็นผู้นำเผยแผ่ที่ต่างประเทศ (พระครูพิศาลสังฆพินิต (บุญยัง ปริบูรณ์) และคณะ 11 กันยายน 2556)

ท่านได้ใช้คุณของวิชาธรรมกายช่วยรักษาโรคต่างๆ ของผู้คนที่มาขอความเมตตา เป็นผู้นำการปฏิบัติวิชาธรรมกาย โดยให้ผู้ป่วยเรียนรู้การปฏิบัติภาวนาไปพร้อมกับการรักษาด้วยยา เมื่อผู้คนที่ไปปฏิบัติแล้วหายป่วยพบกับสันติสุข ก็เกิดศรัทธาพากันมาช่วยเหลือท่าน (พระครูโอภาสสมาธิคุณ (สุภาพ โอภาโส) และคณะ 27 กรกฎาคม 2556)

คุณสมบัติของท่านดังกล่าว สามารถสังเคราะห์ลงในหลักธรรม สัปติสธรรม 7 และสารานิยธรรม 6 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 : 264, 321)

7) มอบหมายงานให้รับผิดชอบตามความเหมาะสม

เหมาะสม หมายถึง พอเหมาะพอสมกัน สมควร ควรแก่กรณี (ราชบัณฑิตยสถาน 2556 : 1346)

การปกครองแม่ชีในวัดปากน้ำ ท่านได้กำหนดหน้าที่ของแม่ชีโดยแบ่งตามความเหมาะสมของแต่ละคน ออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่ได้วิชาธรรมกาย พวกนี้ให้อยู่ในโรงงาน ท่านจัดที่พักแยกเป็นสัดส่วน เข้าออกตามเวลาที่ท่านกำหนด คือออกไปรับประทานอาหารเช้า-เพลที่โรงครัวเท่านั้น ถ้าจะออกไปนอกเหนือเวลานี้ต้องขออนุญาตท่านทุกครั้ง แม่ชีเหล่านี้ต้องผลัดเวรกันปฏิบัติกิจภาวนาตลอด 24 ชั่วโมง และต้องเรียนธรรมศึกษาด้วยประเภทแม่ชีที่อยู่ในคณะหน้าวัดหรือที่โรงครัว แม่ชีพวกนี้จะมีหน้าที่ทำอาหารถวายพระภิกษุ สามเณร และรับประทานอาหารที่โรงครัว ประเภทแม่ชีที่อยู่ในคณะอนาลโย (เป็นตึก 5 ชั้น สร้างเสร็จในปี 2525) แม่ชีเหล่านี้หุงหาอาหารเอง ท่านจัดให้แม่ชีที่ได้วิชาธรรมกาย ออกไปสั่งสอนอบรมแม่ชีในคณะหน้าวัดและในคณะอนาลโย อาจารย์ตรีธา เนียมขำ ก็เป็นผู้หนึ่งที่ท่านใช้ให้ไปอบรมแม่ชีในคณะหน้าวัด ส่วนทางคณะอนาลโยนั้น ท่านใช้ให้แม่ชีฉลวย สมบัติสุข เป็นผู้อบรม (ตรีธา เนียมขำ 2528 : 106-107)

ท่านสนใจมากในการเป็นผู้นำด้านการศึกษา ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณร แม่ชี และทุกคนในวัด สนใจการศึกษาปริยัติ และปฏิบัติ ให้ศึกษาภาษาบาลี คนที่อยู่ในวัด จะอยู่โดยเฉยๆ ไม่ศึกษาวิชาทางโลกหรือทางธรรมมิได้ ให้เลือกศึกษาหรือปฏิบัติตามความถนัดของแต่ละคน เพราะภิกษุสามเณรอายุน้อยให้ศึกษาปริยัติ อายุมากให้ศึกษาปฏิบัติที่สำเร็จวิชาธรรมกาย ท่านจะส่งไปเผยแผ่ตามจังหวัดต่างๆ ในประเทศ ไปถึงจังหวัดยะลา และส่งไปเผยแผ่ในต่างประเทศ (พระธรรมรัตนากร (สังัด อัสมาลี) และคณะ 7 กันยายน 2556)

ท่านสนับสนุนการเผยแผ่โดยส่งผู้สำเร็จวิชาธรรมกาย ที่มีความรู้ความสามารถและเห็นว่าเหมาะสม ไปเผยแผ่ยังต่างจังหวัด เช่น อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ไปที่จังหวัดนครสวรรค์ บางจังหวัดก็ขอให้พระไปอบรมและส่งพระภิกษุที่รู้ภาษาต่างประเทศ มีความสามารถดี ไปเผยแผ่ในต่างประเทศ (พระครูประภัสร์กิจจานุกิจ (สุข สิลสุโก) และคณะ 27 กรกฎาคม 2556)

คุณสมบัติของท่านดังกล่าว สามารถสังเคราะห์ลงในหลักธรรม สัปติสธรรม 7 และ ปาปณิกธรรม 3 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 : 264, 146)

8) มีความสามารถในการสื่อสาร

สื่อสาร หมายถึง นำถ้อยคำ ข้อความหรือหนังสือ ของฝ่ายหนึ่ง ส่งไปให้อีกฝ่ายหนึ่ง โดยมีสื่อนำไป (ราชบัณฑิตยสถาน 2556 : 1240)

พระมงคลเทพมุนี มีความเป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีคุณลักษณะในการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ กับพระภิกษุ สามเณร แม่ชี และพุทธศาสนิกชนทั่วไป ให้มีความเข้าใจและศรัทธาที่จะเข้ามาศึกษา ปฏิบัติธรรม โดยมีข้อมูลยืนยันถึงความสามารถในการสื่อสารที่ดีของท่าน ดังนี้

การพูดของท่านมีปิยวาจา ท่านไม่พูดให้ผู้ใดกระทบกระเทือนใจ เวลาใครมีเรื่องเดือดร้อนมาปรึกษาท่านก็จะรับฟังและให้คำแนะนำที่มีประโยชน์แก่ทุกคน นอกจากนี้ ท่านยังสั่งสอนศิษย์ไม่ให้พูดแบบมีเหล็กใน คือไม่ให้ใช้วาจาที่มุ่งแทงใจผู้อื่น ให้พูดจาปฏิสันถารต้อนรับอย่างดี ท่านบอกว่า เขาจะได้นำมงคลมาให้ แต่ถ้าเราปฏิสันถารไม่ดี เขาก็จะนำมงคลกลับไปและทิ้งอัปมงคลไว้ให้ (กองสื่อธรรมะ วัดพระธรรมกาย 2553 : 92)

ท่านมีความสามารถสื่อสารทางจิตโดยใช้ญาณทัสนะ สามารถล่วงรู้เหตุการณ์ในอนาคต ได้เคยสื่อสารด้วยการพยากรณ์สมเด็จพระวันรัต (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ครั้งยังดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมดิลก จะได้เป็นใหญ่ในหมู่สงฆ์คือเป็นสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 ของประเทศไทย และในปี พ.ศ.2515 ทุกคนก็ได้ประจักษ์แจ้งว่าคำพยากรณ์ของท่านไม่เคยพลาด นอกจากจะพยากรณ์ว่าสมเด็จพระวันรัต (ปุ่น ปุณฺณสิริ) จะได้เป็นใหญ่ในหมู่สงฆ์ คือเป็นสมเด็จพระสังฆราชในอนาคตแล้ว ท่านยังเคยพยากรณ์พระธรรมธีรราชมหามุนี (ช่วง วรปญฺญโญ) เจ้าอาวาสวัดปากน้ำอ้อมค้อม ปัจจุบัน ในสมัยที่เจ้าคุณท่านเป็นสามเณรว่า องค์กรนี้แหละจะได้เป็นเจ้าอาวาสวัดปากน้ำอ้อมค้อมต่อไป (กองสื่อธรรมะ วัดพระธรรมกาย 2553 : 70-71)

ท่านเป็นผู้นำที่มีบุคลิกดี พูดจาเป็นหลักฐานน่าเชื่อถือ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีเมตตาธรรมสูง พูดจริงทำจริง มีความอดทนอดกลั้น ให้ความยุติธรรมโดยเสมอหน้า ไม่ว่าจะเป็นคนร่ำรวย ยากจน มีตำแหน่งสูงแค่ไหน ต่อหน้าท่านต้องนั่งเสมอกัน และได้รับพระของขวัญคนละองค์เท่านั้น (พระธีรภัท ธีรภทฺโทและคณะ 11 กันยายน 2556)

ท่านเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียร ตรงต่อเวลานัดหมาย ผิวพรรณผ่องใส บุคลิกน่าเกรงขาม พูดจาไพเราะ นุ่มนวล น่าดูน่าฟัง ไม่พูดคำหยาบ (พระครูประภัสร์กิจจานุกิจ (สุข สีสสุโข) และคณะ 27 กรกฎาคม 2556)

คุณสมบัติของท่านดังกล่าว สามารถสังเคราะห์ลงในหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 และสัพปุริสธรรม 7 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 : 171, 264)

2. ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

พระมงคลเทพมุนีมีรูปแบบการเผยแผ่ด้วยวิธีการเทศน์หรืออบรมสั่งสอนหลายอย่าง ซึ่งเป็นรูปแบบคล้ายคลึงกับการเผยแผ่ในสมัยพุทธกาล สามารถสังเคราะห์ตามแนวคิดของเสฐียรพงษ์ วรรณปก (เสฐียรพงษ์ วรรณปก 2540 : 67) ดังนี้

1) แบบสนทนาธรรม

พระทีปย์ปริยญา (รูป กลัมพสุต) ได้เขียนเกี่ยวกับการแสดงพระธรรมเทศนาของท่านไว้ว่า พอเสร็จจากการฉันเพลท่านก็ให้โอกาสเข้าไปนั่งใกล้ๆ เมื่อเริ่มสนทนาปราศรัย ท่านก็ยกบทพุทธคุณขึ้นมาพูดเป็นข้อๆ ไป พร้อมทั้งคำแปลคำอธิบาย ฟังดูรู้สึกว่ามีรสชาติขบซึ่งมากกว่าที่เคยได้ยินหรือเคยอ่านมาในที่ต่างๆ มาก คิดใจใน

อรรถรสมาก นับแต่นั้นมาก็พยายามไปฟังเวลาท่านลงแสดงธรรมในโบสถ์เสมอ ท่านลงแสดงธรรมเองทุกวันอาทิตย์และวันพระ รู้สึกจับใจมาก ส่วนมากแสดงหนักไปในทางปฏิบัติ (ตรีธา เนียมขำ 2528 : 32)

2) แบบบรรยายธรรม

การสอนนั่งภาวนาที่ศาลาการเปรียญนั้น ท่านนั่งบนอาสนสงฆ์เช่นเดียวกับพระภิกษุสามเณร ส่วนอุบาสกอุบาสิกาที่นั่งที่พื้นศาลา ท่านมีวิธีการสอนให้คนฟังเข้าใจง่าย ท่านมิได้สอนด้วยปากเปล่าเพียงอย่างเดียว ท่านเตรียมอุปกรณ์การสอนครบครันเช่นเดียวกับนักศึกษาสมัยใหม่ ก่อนอื่นท่านจะแจกหนังสือทางมรรคผล คู่มือการปฏิบัติ มีกระดานชนวนวาดเป็นรูปคนด้านข้างผ่าซีกแสดงที่ตั้งของดวงนิมิตทั้ง 7 ฐาน ท่านจะชี้แจงก่อนนั่งว่า การทำภาวนานั้นจำเป็นอย่างไรที่ผู้ทำจะต้องมีใจและอารมณ์ปลอดโปร่ง ห่างจากกิจที่จะต้องกังวลทั้งปวง (ธรรมสภา 2545 : 54)

3) แบบถามตอบปัญหาธรรม

ขณฺติโก ภิกขุ เป็นศิษย์ท่านหนึ่งของท่าน ที่มีประสบการณ์รู้เห็นหนทางพระนิพพาน โดยมีจุดเริ่มต้นในวันอุปสมบท ณ พระอุโบสถวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ในขณะที่กำลังคุกเข่าประนมมือรอ ท่านเอาอังสะออกมาสวมให้แล้วจะได้ออกไปครองผ้านั้น ท่านกล่าวขึ้นว่า เธอจำได้ไหม ผมที่โกนเมื่อก่อนจะเข้ามาขอบรรพชาณะ เคยหยิบจับขึ้นดูบ้างหรือเปล่า เมื่อตอบว่าจำได้ท่านก็ให้หลังตานั้นอมเอาปอยผมนั้นมาไว้ตรงกลางกายแล้วให้เอาความคิดความนึก และความจำไปจุดไว้ที่ตรงกลางกึ่งนั้น แล้วให้ดูปอยผมต่อไป ทันใดนั้นปอยผมสีดำก็ค่อย ๆ เลือนหายไป ค่อย ๆ เห็นวงกลมมีแสงเรือง ๆ ขึ้นมาแทนที่ ต่อมาวงกลมวงนี้กลายเป็นดวงใสคล้ายดวงแก้วสุกสว่างดังดวงจันทร์ ท่านถามว่าได้เห็นอะไรอีกไหม ตอบว่าเห็นแสงสว่างเป็นดวงกลมขนาดเท่าลูกมะนาวเอื้อง ๆ ท่านบอกว่าคุณดวงใสนั่นแหละเป็นจุดต้นทางนำเราไปสู่พระนิพพาน (กองสื่อธรรมะ วัดพระธรรมกาย 2553 : 35-36)

3. การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมณฑลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ในสังคมไทย

ผู้ศึกษาวิจัยได้กล่าวถึงภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมณฑลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ที่สอดคล้องกับทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป มีองค์ประกอบ 8 ข้อ ได้แก่ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างน่ายกย่องนับถือศรัทธา เป็นผู้วิวิสัยทัศน์กว้างไกล ปฏิบัติตนโดยมุ่งหวังแต่ประโยชน์ส่วนรวม สร้างแรงบันดาลใจ จูงใจให้เกิดความพยายาม ส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ได้เรียนรู้จากการทำงาน มอบหมายให้รับผิดชอบตามความเหมาะสม และมีความสามารถในการสื่อสาร สามารถสังเคราะห์กับหลักธรรมในข้อต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา ส่วนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมณฑลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) สอดคล้องกับวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล จำนวน 9 วิธี ตามที่สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒนมหาเถระ) ทรงนิพนธ์ไว้ (สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒนมหาเถระ) 2541 : 60) ได้แก่ วิธีการเข้าหาผู้นำทางศาสนา การเมือง และทางเศรษฐกิจ วิธีการปฏิบัติหลักคำสอนและหลักความเชื่อบางประการของลัทธิศาสนาดั้งเดิม วิธีการปฏิรูปพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมและลัทธิต่างๆ วิธีการเสนอหลักคำสอนที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา วิธีการปฏิบัติเชิงรุกหรือเยี่ยมเยียนตามบ้าน วิธีการใช้ปาฏิหาริย์ต่างๆ วิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น และวิธีการเผยแผ่ด้วยบุคลิกภาพ ซึ่งผู้นำการเผยแผ่ทุกองค์กรในปัจจุบัน สามารถนำวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมณฑลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) 9 วิธีดังกล่าว มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและองค์กรได้ต่อไป

บทสรุป

ผลการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า พระมงคลเทพมุนี มีคุณสมบัติของภาวะผู้นำ ที่สอดคล้องกับทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป มีองค์ประกอบ 8 อย่าง พระมงคลเทพมุนีมีรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่สอดคล้องกับรูปแบบการเผยแผ่สมัยพุทธกาล ภาวะผู้นำและรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ สอดคล้องกับวิธีการเผยแผ่ที่พระพุทธองค์ทรงใช้อยู่เสมอจำนวน 9 วิธี ภาวะผู้นำ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนีดังกล่าว ถ้าผู้นำทุกระดับทุกองค์ร่นำไปประยุกต์ใช้ โดยปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ สถานที่และบุคคล ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาและเกิดประโยชน์อย่างมากแก่สังคมไทยในปัจจุบัน

อภิปรายผล

พระมงคลเทพมุนีพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ที่สมถะ เรียบง่าย สนใจแต่สั่งสอนอบรมการปฏิบัติภาวนาวิชาธรรมกาย เพื่อให้ทุกคนกำจัดอวิชชาได้บรรลุมรรคผล พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนววิชาธรรมกายของสำนักต่างๆ ในปัจจุบัน ก็มีสภาพเป็นอยู่และความมุ่งหมายเหมือนกับท่าน เพียงแต่ใช้วิธีการทางการตลาดเข้ามาช่วย เพราะบุคคลในยุคปัจจุบัน มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมมาก ยึดติดวัตถุมากกว่าจิตใจ ประกอบอาชีพที่หวังแต่ให้ร่ำรวย มีตำแหน่ง ชื่อเสียง เป็นสำคัญ การเผยแผ่ในปัจจุบันจึงหาวิธีการว่าทำอย่างไรจึงจะให้บุคคลมาศึกษาและปฏิบัติธรรมที่วัดกันมากขึ้น จึงชักชวนให้มาบริจาคทาน สร้างถาวรวัตถุที่บุคคลทั่วไปเกรงกลัวก่อน โดยชี้ให้เห็นว่าถ้าบริจาคทานมาก ด้วยจิตที่ศรัทธาบริสุทธิ์ ก็จะส่งผลให้ร่ำรวย มีตำแหน่งและชื่อเสียงตามมา เมื่อเสียชีวิตก็จะไปเกิดในสวรรค์ มีวิมานสวยงามใหญ่โต อยู่สุขสบาย เมื่อบุคคลทั่วไปเข้าวัดทำบุญกันมากขึ้น จึงเทศน์สอนหลักธรรม และฝึกให้ปฏิบัติภาวนาวิชาธรรมกาย ซึ่งเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา สอนให้เข้าใจตามสภาพที่เป็นจริงว่า การได้ลาภ ยศ สรรเสริญ หรือ ไปเกิดในสวรรค์ ก็ไม่พ้นจากความทุกข์ เพราะเป็นของไม่เที่ยง ชีวิตต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ดี

ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ดังกล่าว ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้นำ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ชลากร เทียนส่องใจ เรื่อง “จริยธรรมผู้นำรัฐตามหลักพระพุทธศาสนา” สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา ถือเป็นแกนของจริยธรรมผู้นำรัฐ เป็นหลักการปกครองที่ยึดถือธรรมหรือความถูกต้องเป็นใหญ่ในการตัดสินใจ สามารถนำมาใช้กับผู้นำได้ทุกสมัย ไม่ต้องคำนึงว่าจะเป็นความเห็นของคนส่วนใหญ่หรือไม่ แม้เป็นความเห็นของคนเดียวที่ชอบธรรม ก็ต้องถือตามนั้น หลักพุทธจริยธรรมของผู้นำรัฐ ได้แก่ ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุ อคติ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 (ชลากร เทียนส่องใจ 2551:ก) และในส่วนที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของฉิมฉวี ทรงอมรสิริ เรื่อง “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการทางการตลาด” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า สามารถนำผลของการวิเคราะห์มาบูรณาการสร้างเป็นวิธีการตลาดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้พระพุทธศาสนาอยู่ได้ ภายใต้สังคมน่าที่กีดกันระหว่างศาสนากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ ซึ่งในสมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนาก็ใช้เทคนิคทางการตลาดที่หลากหลายและเหนือชั้นกว่าศาสนาอื่นๆ (ฉิมฉวี ทรงอมรสิริ 2556 : ก) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังกล่าว ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ นาวิณ วงศ์รัตนมัจฉา เรื่อง “ผลสัมฤทธิ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูของพระธรรม

จาริก” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ยังขาดแคลนพระธรรมจาริกที่ออกไปเผยแผ่ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรมีแผนงานหรือโครงการเป็นกรณีพิเศษสำหรับชาวลีชู่ ควรชักชวนชาวลีชู่หันมาเรียนพระปริยัติธรรมและนักธรรมให้มากขึ้น ควรให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ชาวลีชู่อย่างต่อเนื่อง ควรกำหนดเป้าหมายอบรมแก่นนำชาวลีชู่ โดยการเปิดรับอาสาสมัครแก่นนำชาวพุทธที่เป็นชาวลีชู่ ทั้งชายและหญิง เพื่อทำหน้าที่ช่วยพระธรรมจาริกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (นาวิณ วงศ์รัตนมัจฉา 2555 : ก)

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิมาน คมกัทธิพลโยธ (ตรีกรมล) เรื่อง “การเผยแผ่ในอุรเวลาเสนาณิกมในฐานะต้นแบบแห่งพุทธวิถีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอุรเวลาเสนาณิกมด้วยการศึกษาข้อมูลและอุปนิสัยของกลุ่มเป้าหมายก่อน เพื่อจะได้มากำหนดยุทธวิธีและเครื่องมือที่จะไปเผยแผ่ ทำให้สามารถเผยแผ่ได้สำเร็จ สามารถวางรากฐานพระพุทธศาสนาในแคว้นนครได้อย่างมั่นคง ยังนำวิธีเหล่านี้มาใช้เผยแผ่ถึงปัจจุบัน (พระวิมาน คมกัทธิพลโยธ (ตรีกรมล) 2555 : ก) ผลการศึกษาวิจัยดังกล่าว ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของบัญญัติ นาคมูจลินท์ เรื่อง “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี” สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องมีความรู้ ในเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหารเป็นอย่างดี เหมือนกับการบริหารของพระพุทธเจ้า ที่พระองค์ทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (บัญญัติ นาคมูจลินท์ 2555 : ก)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปใช้

ผู้ศึกษาวิจัยได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนีดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะบางประการที่สมควรนำไปปฏิบัติ ดังนี้

1) ควรให้ผู้นำและบุคลากรในสถาบันการศึกษา หรือองค์กรต่าง ๆ ได้มีการศึกษาชีวิตประวัติพระมงคลเทพมุนีและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติธรรมตามแนววิชาชากรรมกายอยู่เสมอ เพื่อจะได้นำคุณธรรมของท่านไปใช้ ได้แก่ความอดกลั้นอดทน มีเมตตาธรรม ไม่มีการจองเวรซึ่งกันและกัน

2) ควรให้องค์กรที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนาทุกแห่ง ได้มีการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการ เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน แล้วทำการศึกษาแนวทางทางประยุกต์ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน จัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันและองค์กรต่าง ๆ

3) รัฐบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนา ควรสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และให้ความร่วมมือมากขึ้น ในการเผยแผ่การศึกษาปริยัติและปฏิบัติภาวนาตามแนววิชาชากรรมกายไปทั่วประเทศ และในต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระภิกษุที่เป็นเจ้าอาวาสรูปอื่น
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ในด้านอื่นที่ไม่ใช่ด้านการเผยแผ่ เช่น ด้านการปกครอง การพัฒนา การศึกษา เป็นต้น
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) กับผลสัมฤทธิ์ขององค์กรที่ได้มีการประยุกต์ใช้

บรรณานุกรม

- กองสื่อธรรมะ วัดพระธรรมกาย (2553) *คำสอนหลวงปู่สู่โลกปัจจุบัน* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์
- _____ . (2555) *ยิ่งรู้จัก ยิ่งเคารพรักท่าน* กรุงเทพมหานคร : บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์จำกัด
- จำนงค์ ทองประเสริฐ (2514) *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์* กรุงเทพมหานคร : อภิธรรมมูลนิธิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ชลากร เทียนส่องใจ (2551) “จริยธรรมผู้นำรัฐตามหลักพระพุทธศาสนา” สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ฉินฉัญ ทรงอมรสิริ (2556) “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการทางการตลาด” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ดำรงธรรม (2551) *หลวงพ่อด สด จนฺทสโร พระมงคลเทพมุนี วัดปากน้ำ* กรุงเทพมหานคร : บริษัท ไทยควอลิตี้บุคส์ (2006) จำกัด
- ตรีธา เนียมขำ (2528) *ตรีธาเล่าเรื่องหลวงพ่อดและวัดปากน้ำ* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล
- ธรรมสภา (2545) *ประวัติชีวิต การงาน หลักธรรม ของ สด จนฺทสโร* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา
- นาวิณ วงศ์รัตนมัจฉา (2555) “ผลสัมฤทธิ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์อีสานของพระธรรมจาริก” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2537) *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์* กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซ็นทรัลเอ็กเพรส จำกัด
- บัญญัติชอุท นาคมุจลินท์ (2555) “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดอุทัยธานี” สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระวิมาน คมภีรปัญญา โส (ตรีกลม) (2555) “การเผยแผ่ในอรุเวลาเสนาในคัมภีร์ในฐานะต้นแบบแห่งพุทธวิธีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539) *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย* กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2556. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิริวัฒนา
อินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน)

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒนมหาเถระ) (2541) *หลักการศึกษาศาสตร์ของพระพุทธเจ้า* กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สายธาร ศรัทธาธรรม (2549) *หลวงพ่อสด วัดปากน้ำ พิมพ์ครั้งที่ 2* กรุงเทพมหานคร: บริษัท ออฟเซ็ทครีเอชั่น
จำกัด

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2540) *พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก* กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด

เสถียร พันธรั้ง (2526) *ศาสนาเปรียบเทียบ พิมพ์ครั้งที่ 3* กรุงเทพมหานคร ผดุงวิทยาการพิมพ์

บทสัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนากร (สงัด อสุมาลี) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 8 กรกฎาคม 2556

สัมภาษณ์ พระเทพปริยัติวงษ์ (พาย ภาทโท) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 8 กรกฎาคม 2556

สัมภาษณ์ พระสมุทรธรรมคณี(จำลอง อาสโร) เจ้าอาวาสวัดกลางเหนือ เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสงคราม
10 กรกฎาคม 2556.

สัมภาษณ์ พระสุวิชา เปสโล พระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 12 กรกฎาคม 2556

สัมภาษณ์ พระสุวรรณชัย ยุตตธมโม พระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 13 กรกฎาคม 2556

สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสังฆพินิต (บุญยัง ปรีปนฺโน) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 19 กรกฎาคม 2556

สัมภาษณ์ พระมหาพิภักดิ์ สีลภณฺโฑ พระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 28 กรกฎาคม 2556

สัมภาษณ์ พระธีรภัท ธีรภทฺโท พระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 28 สิงหาคม 2556

สัมภาษณ์ นายฉัตรชัย ขำบุญถื่อ อดีตพระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 15 กรกฎาคม 2556

สัมภาษณ์ นายประคอง ทับจ้อย อดีตพระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 16 กรกฎาคม 2556

สัมภาษณ์ นายสังวาลย์ เขียวอก อดีตพระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 24 สิงหาคม 2556

สัมภาษณ์ น.อ.สุนทร สันติธัช รน., อดีตพระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 30 สิงหาคม 2556

สัมภาษณ์ นายพิน ช่วยราม อดีตศิษย์วัด วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 2 กันยายน 2556

สัมภาษณ์ นายจรัส ปิ่นกุ่มกัฏฐ์ อดีตพระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 5 กันยายน 2556

สัมภาษณ์ นายบุญชอบ พงษ์เผือก อดีตพระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ. 7 กันยายน 2556

สัมภาษณ์ ดร.เฉลิม ศรีผดุง อดีตศิษย์วัด วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
9 กันยายน 2556.

สัมภาษณ์ พ.ต.ท.บุญเชิด พงษ์เผือก อดีตพระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ 11 กันยายน 2556

สัมภาษณ์ ผศ.คำ พาหอม อดีตพระภิกษุ วัดปากน้ำ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
26 สิงหาคม 2556

บทสนทนากลุ่ม :

พระมหาธนิต กมลโล พระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ 27 กรกฎาคม 2556

พระครูโสภาสสมาธิคุณ (สุภาพ โสภาโส) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ 27 กรกฎาคม 2556

พระครูประภัสร์กิจจานุกิจ (สุข สีสสุโก) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ 27 กรกฎาคม 2556

พระมหาสมพล ภัทรวิหารี พระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ 27 กรกฎาคม 2556

พระมหาถวิล ถิรธมฺโม พระวินัยการ วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ 27 กรกฎาคม 2556

นายประเสริฐ ช้างเขียว อดีตพระภิกษุวัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ 27 กรกฎาคม 2556